

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt tirsdag den 24. april 2012

Sag 240/2010

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Mette Grith Stage, beskikket)

I tidligere instans er afsagt kendelse af Østre Landsrets 1. afdeling den 21. maj 2010.

I påkendelsen har deltaget fem dommere: Per Walsøe, Jytte Scharling, Vibeke Rønne, Jens Peter Christensen og Hanne Schmidt.

Påstande

T har nedlagt påstand om, at nedenstående materiale burde være udtaget af ankesagsekstrakten i videre omfang end af Østre Landsret bestemt – således også for så vidt angår:

Ekstraktens bind 1:

Side 7-28: Udskrift af tidligere straffedomme

Side 126-154: Rapporter ang. indholdet af videoovervågning

Side 161-177: Rapporter ang. indholdet af videoovervågning

Side 234-239: Afhøring af vidnet A

Ekstraktens bind 2:

Side 34-39: Afhøring af B

Side 91-102: Afhøring af C

Side 141-148: Afhøring af D

Side 153-174: Afhøring af E

Anklagemyndigheden har påstået afvisning, subsidiært stadfæstelse.

Sagsfremstilling

Ved anklageskrift af 6. maj 2009 blev T tiltalt for vold af særlig rå, brutal eller farlig karakter, jf. straffelovens § 245, jf. § 247, manddrab og forsøg herpå, jf. straffelovens § 237, jf. til dels § 21. Under nævningesagens behandling i Københavns Byret protesterede forsvareren mod, at de omtvistede bilag indgik i ekstrakten. Ved kendelse af 22. december 2009 besluttede Københavns Byret at udtage de omtvistede bilag af ekstrakten bortset fra bind 1, side 7-28, som skulle udskilles af ekstrakten og udleveres til nævningerne, såfremt der skulle tages stilling til sanktionsspørgsmålet. Anklagemyndigheden påkærede kendelsen til Østre Landsret, som ved kendelse af 15. januar 2010 afviste kæremålet under henvisning til retsplejelovens § 968, stk. 4. Ved Københavns Byrets dom af 19. januar 2010 blev T idømt fængsel i 15 år for bl.a. manddrab og forsøg herpå og frifundet for vold af særlig rå, brutal eller farlig karakter. T ankede dommen til Østre Landsret med påstand om frifindelse, medens anklagemyndigheden kontraankede med påstande om domfældelse i overensstemmelse med anklageskriftet samt skærpeelse. I den ekstrakt, der blev udarbejdet til brug for ankesagen, havde anklagemyndigheden på ny indsat de omtvistede bilag. Forsvareren nedlagde derfor påstand om, at materialet skulle udgå af ekstrakten. Den 21. maj 2010 afsagde Østre Landsret kendelse om, at de omtvistede bilag ikke skulle udgå af ekstrakten, bortset fra materialet i ekstrakt 1, side 155-157 og side 160 samt ekstrakt 2, side 225-229, der vedrørte politirapporter vedrørende videoovervågning og et anonymt tip. Ved dom af 10. juni 2010 stadfæstede Østre Landsret byrettens dom.

Højesteret har i forbindelse med sagens behandling den 22. november 2011 foretaget en høring af præsidenterne ved Østre og Vestre Landsret samt præsidenterne ved byretterne. I høringsbrevet anføres bl.a.:

”Højesteret behandler for tiden et kæremål, hvor der er rejst spørgsmål om indholdet af de ekstrakter, der udleveres til nævninge og juridiske dommere i nævningesager, herunder om der skal ske opdeling af ekstrakten i én del, der omfatter det materiale, som har betydning ved vurderingen af skyldsspørgsmålet, og en anden del, der alene har betydning ved den eventuelle sanktionsfastsættelse, og således at den sidstnævnte del først udleveres, når og hvis den tiltalte findes skyldig i et eller andet omfang.

Det synes at fremgå af de foreliggende oplysninger, at der følges en uensartet praksis i de forskellige retskredse vedrørende spørgsmålet om, hvad ekstrakter i nævningesager skal indeholde, og om ekstrakten skal opdeles.

Højesteret skal derfor venligst anmode om at få oplyst, hvilke afgørelser, der måtte foreligge om disse spørgsmål i de enkelte retskredse...”

Det fremgår af de indkomne svar, at Østre Landsret og Vestre Landsret den 20. december 2010 har udarbejdet en vejledning om den praktiske behandling af straffesager ved landsretterne. I vejledningen hedder det om udformning af ekstrakt i domsmandssager bl.a.(side 13):

”Uanset ordlyden af bestemmelsen i retsplejelovens § 918, stk. 1, nr. 3, jf. § 837, stk. 1, nr. 2, skal ekstrakten kun indeholde de dokumenter, der er nødvendige for behandlingen af sagen. I udmålingsankesager og for så vidt angår erkendte forhold i bevisankesager medfører dette, at der kun skal medtages oplysninger om de enkelte forhold i det omfang, dette kan antages at få betydning for strafudmålingen. For bevisankesager i øvrigt medtages materialet i det omfang, det kan blive af betydning for behandlingen af sagen. I tvivlssituationer med hensyn til eventuel udeladelse af mange bilag er det hensigtsmæssigt, at anklagemyndigheden spørger forsvareren, om de pågældende bilag ønskes medtaget i ekstrakten. Erstatningsopgørelser med bilag fra bistandsadvokater eller andre medtages i fornødent omfang i ekstrakten.”

Om ekstrakt i nævningesager anføres særligt (side 28):

”I nævningesager skal der indsendes 15 eksemplarer af ekstrakten og i Vestre Landsret tillige 15 eksemplarer af byrettens dom og retsbog fra hovedforhandlingen.”

Det fremgår af Østre og Vestre Landsrets besvarelser, at landsretterne følger den praksis, at der ikke sker opdeling af ekstrakten i en del, der omfatter det materiale, der har betydning ved vurderingen af skyldspørgsmålet, og en anden del, der alene har betydning ved den eventuelle sanktionsfastsættelse. Vestre Landsret har herved henvist til kendelse afsagt den 17. januar 2011, gengivet i UfR 2011 s. 1198. Københavns Byret har bl.a. oplyst, at en anmodning om opdeling af ekstrakten i en konkret sag blev afvist ved kendelse af 16. marts 2011 bl.a. under henvisning til vejledningen og Vestre Landsrets ovennævnte kendelse.

Langt de fleste byretter har oplyst, at der ikke er truffet afgørelse om, hvad ekstrakten skal indeholde, og om den skal opdeles. Nogle af disse byretter har tilføjet, at det er forekommet, at ekstrakten er opdelt uden rettens mellemkomst.

Retterne i Helsingør, Hillerød, Lyngby og Glostrup har redegjort for en aftale indgået på et møde den 19. februar 2008 med Statsadvokaten for Nordsjælland og Københavns Vestegn. Herefter skulle ekstrakten fremsendes samlet, men opdelt i to dele, således at afsnittet med personlige oplysninger var medtaget i et særligt hæfte. Det var så overladt til retsformanden at afgøre, hvordan spørgsmålet om udlevering af ekstrakten skulle håndteres. Denne praksis er ifølge det oplyste ændret efter Vestre Landsrets kendelse af 17. januar 2011, og ekstrakterne er siden medio 2011 ikke længere blevet opdelt.

Retsgrundlaget

Efter retsplejelovens § 888 skal nævningerne have udleveret en ekstrakt, der ikke må benyttes uden for retslokalet, før voteringen begynder. Bestemmelsen blev indsat i retsplejeloven i forbindelse med nævningereformen, jf. lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven mv.

Lovændringen blev gennemført på baggrund af betænkning nr. 1352/1998 om behandling af nævningesager. I kapitel 7 om nævningesagernes behandling i 1. instans hedder det bl.a.(side 62):

”For at forbedre nævningernes muligheder for at følge med i sagen skal der - som det i dag sker til dommerne - udfærdiges en ekstrakt af sagen, der udleveres både til dommerne og til nævningerne. Nævningerne modtager ekstrakten i retten, og den må ikke fjernes herfra. Nævningerne skal altså ikke og skal heller ikke kunne sætte sig ind i sagen på forhånd.”

I kapitel 8 om nævningesagernes behandling i ankeinstansen hedder det bl.a. (side 72):

”3. Procesformen

De processuelle regler, der gælder ved landsrettens behandling af bevisanker, skal med de fornødne lempelser være de samme som de regler, der gælder for sagernes behandling i 1. instans. De processuelle regler for behandlingen af revisionsanker i sager, der i 1. instans er behandlet under medvirken af nævninger, skal være de samme som de gældende regler for landsrettens behandling af revisionsanker.

Ligesom i byretten skal nævningerne have udleveret en ekstrakt af sagens relevante dokumenter, der svarer til den ekstrakt, der udleveres til dommerne. Flertallet finder det

nødvendigt, at nævningerne bliver bekendt både med udfaldet af sagen i byretten og med dommens præmisser, også for så vidt angår byrettens afgørelse af skyldspørgsmålet. I mange tilfælde vil den indankede dom måske allerede være nogle af nævningerne bekendt gennem dagspressen. Dommen skal derfor være indeholdt i ekstrakten, og anklagerens indledende forelæggelse skal indeholde en gennemgang af byrettens dom. Heroverfor kan det anføres, at nævningerne i landsretten, hvis de ikke har kendskab til begrundelsen for byrettens afgørelse af skyldspørgsmålet, lettere vil kunne se med friske øjne på sagen. Det vil imidlertid ofte ikke være praktisk muligt at holde begrundelsen hemmelig for nævningerne, da også begrundelsen ofte vil have været omtalt i pressen. Det er derfor nødvendigt, at nævningerne får et korrekt og fyldestgørende kendskab til begrundelsen, herunder også til, hvad et eventuelt mindretal har udtalt som sin opfattelse af sagen. Hertil kommer, at både anklageren og forsvareren må antages ofte at ville tilrettelægge bevisførelsen og proceduren i landsretten efter byrettens begrundelse for afgørelsen af skyldspørgsmålet.”

I de almindelige bemærkninger til forslaget til lov om ændring af retsplejeloven mv. hedder det under pkt. 9.3.4.5. bl.a. (Folketingstidende 2005-06, L 168, tillæg A, side 5312):

”Justitsministeriet kan tilslutte sig flertallets forslag for så vidt angår landsrettens behandling af anke af nævningesager, herunder om, at nævninger skal deltage i behandlingen af bevisanker, men ikke i andre ankesager.”

I de særlige bemærkninger til retsplejelovens § 886 (Folketingstidende 2005-06, tillæg A, side 5421) hedder det bl.a.:

”I sager, der behandles ved landsret, herunder nævningesager, er det i dag fast praksis, at anklagemyndigheden udarbejder en ekstrakt, som indeholder de dokumenter, der er af betydning for sagen. I dag udleveres ekstrakten i praksis kun til dommere og domsmænd, men ikke til nævningerne.

Det foreslås, at der indsættes en udtrykkelig bestemmelse om, at der skal udarbejdes ekstrakt til brug for behandlingen af nævningesager. Ekstrakten skal indeholde de dokumenter, som skal indleveres til retten efter forslaget til retsplejelovens § 837 og § 839 (dvs. udskrift af retsbogen vedrørende retsmøder, der har været afholdt inden hovedforhandlingen, dokumenter, der skal anvendes som bevis, sagkyndige erklæringer, herunder lægeerklæringer, relevante politirapporter mv.). Ekstrakten skal i modsætning til i dag også udleveres til nævningerne, jf. forslaget til retsplejelovens § 888 og bemærkningerne hertil.

...

Ligesom i dag vil der også være mulighed for at udarbejde ekstrakt i andre straffesager end nævningesager, hvis det findes hensigtsmæssigt, f.eks. i sager vedrørende økonomisk kriminalitet eller skattesvig, hvor sagen består af et omfattende bilagsmateriale.”

I de specielle bemærkninger til retsplejelovens § 888 (Folketingstidende 2005-06, tillæg A, side 5422) hedder det bl.a.:

”Efter den foreslåede bestemmelse, som er ny, skal anklageren udlevere en ekstrakt til hver af nævningerne, når de har indtaget deres pladser. Ekstrakterne må ikke benyttes uden for retslokalet før voteringen. Ekstrakten skal således kun anvendes af nævningerne i retslokalet for bedre at kunne følge med under hovedforhandlingen. Nævningerne skal endvidere kunne medtage ekstrakten, når de træder sammen med dommerne for at afgøre skyldsspørgsmålet, således at de kan orientere sig i sagens akter under voteringen i samme omfang som dommerne.”

Anbringender

T har til støtte for, at Højesteret realitetsbehandler kæremålet, anført, at landsrettens afgørelse har vidtrækkende principiel betydning. Efter nævningereformen giver ekstraktens indhold anledning til betydelige tvivlsspørgsmål. Ekstrakten må udelukkende indeholde det materiale, der skal anvendes som bevis i sagen, jf. retsplejelovens § 886, jf. § 837, stk. 1, og § 839, stk. 1, ligesom i ankesager, jf. § 918. Efter nævningereformen bør der udvises særlig varsomhed med, hvilket materiale der medtages i ekstrakten. Af ordlyden og formålet med retsplejelovens § 888 er det forudsat, at nævningerne alene skal have adgang til det materiale, der dokumenteres. I modsat fald er der risiko for, at oplysninger, som ikke er blevet dokumenteret, indgår i vurderingen af skyldsspørgsmålet. Formålet med reglerne er netop at imødegå dette, jf. U 2001.1523 H. Det er i øvrigt i retspraksis forekommet, at oplysninger vedrørende forstraffe er indgået i en ekstrakt for sig selv, som først er blevet udleveret til retten og nævningerne i forbindelse med forhandlingen om strafudmålingen.

T har om sagens realitet endvidere anført bl.a., at udskrifterne af tidligere domme ikke er relevante, jf. Justitsministeriets cirkulære nr. 177 af 8. oktober 1952. Endvidere kan rapporterne vedrørende videoovervågningsoptagelserne fra gerningsstedet ikke dokumenteres, idet disse alene gengiver politiets subjektive opfattelse af videoovervågningsoptagelserne. Rapporterne er derfor uden betydning for sagen. Tilsvarende gælder politirapporterne med vidneforklaringer vedrørende vidner, der ikke var indkaldt til at afgive forklaring under hovedforhandlingen for landsretten. Materialet burde derfor have været udtaget af ekstrakten.

Anklagemyndigheden har til støtte for sin afvisningspåstand navnlig anført, at T ikke har den fornødne retlige interesse i afgørelse af kæremålet, idet straffesagen er endeligt afgjort. Endvidere har ekstraktens indhold ikke påvirket nævningerne i strid med retsplejelovens regler om bevisførelse. Afgørelsen berører derfor ikke væsentlige individualinteresser.

Anklagemyndigheden har om sagens realitet endvidere anført, at det ikke i forarbejderne til nævningereformen er forudsat, at ekstrakten udelukkende må indeholde materiale, der skal anvendes som bevis i sagen. Tværtimod skelnes mellem dokumenter, der skal anvendes som bevis, og blandt andet relevante politirapporter. Nævningerne og dommerne skal have den samme ekstrakt udleveret. Rapporter vedrørende politiets opfattelse af, hvad der kan udledes af videoovervågningsoptagelserne, er materiale, der skulle dokumenteres og benyttes under forelæggelsen for at redegøre for efterforskningen og sagens forløb indtil hovedforhandlingen. Politirapporterne med vidneforklaringer var indsat ud fra en vurdering af, at disse kunne blive nødvendige som led i bevisførelsen og indgår under alle omstændigheder som en del af sagens akter, herunder efterforskningsmaterialet. Da der var tale om anvendelse af straffelovens § 247, stk. 1, indeholdt ekstrakten de domme, som havde relevans for denne vurdering. Det er derfor berettiget, at materialet ikke blev udtaget af ekstrakten.

Højesterets begrundelse og resultat

Højesteret finder, at spørgsmålet om, hvorledes anklagemyndigheden skal udfærdige ekstrakter i nævningesager efter nævningereformens ikrafttræden, har en så principiel karakter, at kæremålet uanset bestemmelsen i retsplejelovens § 968, stk. 4, tages under behandling.

Efter retsplejelovens § 888 skal nævningerne have udleveret en ekstrakt, som ikke må benyttes uden for retslokalet, før voteringen begynder.

Efter ordlyden af og forarbejderne til § 888 finder Højesteret, at dommerne og nævningerne skal have samme materiale til rådighed under behandlingen af nævningesagen, og at ekstrakten til nævningerne således ikke skal opdeles i en del til brug for afgørelse af skyldsspørgsmålet og en del til brug for eventuel strafudmåling.

Denne ordning er også i overensstemmelse med Østre og Vestre Landsrets vejledning af 20. december 2010 om den praktiske behandling af straffesager ved landsretterne, som byretterne efter det oplyste følger i praksis.

Under hensyn hertil, og da Højesteret ikke finder grundlag for at tilsidesætte landsrettens afgørelse vedrørende indholdet af ekstrakten, stadfæster Højesteret landsrettens kendelse.

Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse stadfæstes.